

A Debreceni Fazekas Mihály Gimnázium tudásmegosztó iskolai könyvtári szolgáltatásának koncepciója, feltételrendszere

Készítette: Fenyvesi Judit
Debreceni Fazekas Mihály Gimnázium
Debrecen, 2015.

Könyvtárunk tudásmegosztásban betöltött eddigi szerepe

Könyvtárunk szerepe a tudásmegosztásban főképpen a könyvtári hagyományos és elektronikus dokumentumok kölcsönzésében nyilvánul meg, s ezek bibliográfiai adatainak elérésében, elektronikus katalógusunkból.

A vezetőség tagjai és a pedagógusok még most is gyakran használják gazdag pedagógiai és pszichológiai témájú gyűjteményünket.

Szakirodalmi műveinkből tanáraink főképpen a matematika tudományi, irodalomtudományi, történelemtudományi, filozófiai és nyelvtudományi műveket forgatják tanítási óráik előkészületei során. Mintegy 11.000 db-ot számláló szépirodalmi állományunkból szívesen válogatnak ma is szabadidejük eltöltéséhez.

Diákjaink egyre kevesebb szakirodalmi művet kölcsönöznek, észrevehető, hogy a szaktárgyakhoz szükséges információkról, ismeretekről az interneten tájékoznak. Körükben szerencsére még mindig magas a kötelező olvasmányok kölcsönzése, s sokan egyéb szépirodalmi művet is olvasnak. Természetesen nagyon magas a tankönyvkölcsönzések száma, melyet megfelelően tudunk biztosítani egyre bővülő tankönyvadatbázisunkból.

Lehetőséget biztosítunk a szülőknek is arra, hogy akár helyben használják a könyvtárat, akár különböző műveket kölcsönözzenek is gyermekeik kölcsönzési felületén keresztül.

A tudásmegosztás megoldandó problémáinak feltárása

Intézményünkre is jellemző az IKT eszközök terjedésével, hogy túl sok lett az adat és a kollégák, munkaközösségek saját használatú kis adatbázisa, ezek nem kapcsolódnak egymáshoz, s gyengén rendszerezettek. A kollégák többsége nem ért ahhoz, hogyan is kell ezekben gyors és eredményes keresést végezni, többen az elektronikus iskolai könyvtári katalógust sem használják hatékonyan.

Sok esetben nehéz meggyőzni őket, s elfogadtatni velük, hogy az információ, amit birtokolnak és szolgáltatni tudnak, milyen fontos lehet az iskola teljesítményének növelésében. Fontos, hogy megosszák tudásukat. Ehhez elengedhetetlen a bizalom, a hatékony kommunikáció és a kellő együttműködés.

Csak a szervezett tudás jelent hasznot, képvisel igazi értéket és szolgál erőforrásként az információs társadalomban. Az információs központunk jövője nagymértékben függ attól, hogy az intézmény számára milyen hasznos szolgáltatásokat tud nyújtani, s miben tudja támogatni a kollégák tevékenységét.

A tudásmegosztó szolgáltatás célközönsége és működési alapjai

Szolgáltatásunk elsődleges célközönsége iskolánk pedagógusai, egyéb alkalmazottai és diákjai. Célközönségünk továbbá diákjaink szülei és a Debreceni Egyetem tanár szakos hallgatói, akik tanítási gyakorlatukat töltik gimnáziumunkban.

A tudásmegosztó szolgáltatás kialakításához az igényeken és az ötletek felmérésén túl szükséges az iskola tudástérképének elkészítése.

A tudástérkép központjában az intézmény vezetősége áll, intézményvezetői tapasztalattal, az iskolai munkafolyamatok koordinálásával, az iskola menedzselésével, az oktatásban legfontosabb jogszabályok ismeretével.

A központhoz kapcsolódik:

- a 10 munkaközösség pedagógusaival, szaktárgyi tudásukkal, pedagógiai, pszichológiai gyakorlatokkal
- a könyvtár, mint legfontosabb közösségi tér és információs központ, szolgáltatásaival, dokumentumaival
- az iskolapszichológus gyakorlati és elméleti tudásával
- a nevelő-oktató munkát segítők:
  - iskolatitkárok, az iskolai adminisztrációhoz kapcsolódó adatbázisok kezelésével
  - rendszergazda, az informatikai eszközök és hálózat karbantartásával, az iskolai honlap fejlesztésével
  - laboráns, az iskola technikai eszközeinek kezelésével
- a diákok, eddig megszerzett tudásukkal, ötleteikkel, kreativitásukkal, játékoságukkal
- a szülők, a munka világában megszerzett tudásukkal, gyereknevelési tapasztalataikkal.

Iskolai könyvtárunk tudásmegosztó központtá válásához elengedhetetlen volt egy tudásmenedzsmet csapat megalakítása, melynek tagjai intézményünk igazgatóhelyettese, az iskola könyvtárostánára, a 10 munkaközösség vezetője, a rendszergazda, a diákönkormányzat vezetője és a Szülők Tanácsának vezetője.

A vezető helyettesnek nagyon fontos a szerepe a munkafolyamatok irányításában, s a munkaközösség vezetők megnyerésében a helyi tudásportál létrehozásához.

A munkaközösség vezetői segítenek a pedagógus kollégák iskolai tudásmegosztással kapcsolatos ötleteit összegyűjteni, s a kollégák meglévő, rejtett tudásáról informálódni.

A diákönkormányzat vezetője felméri a diákönkormányzat többi tagjának segítségével a tanulók igényeit, ötleteit a tudásmenedzsmet központ létrehozásához. A szülői szervezet vezetője a szülői igényeket és esetleges felajánlásokat koordinálja.

A rendszergazda segít az intranet kialakításában, és a tudásmegosztó adatbázis létrehozásában és megosztásában.

A könyvtárostánár személyiségével igyekszik elérni, hogy a kollégák bizalommal forduljanak hozzá, s megosszák vele jó gondolataikat, gyakorlataikat. Fő feladata a munka előkészítése, szervezése, az adatbázisok feltöltése, rendszerezése, megosztása.

Az iskolai könyvtár infrastrukturális helyzete

A könyvtár technikai felszereltségét 6 számítógép jelenti, amelyek közül kettő könyvtári munkagép, melyen a könyvtárostánárok dolgoznak, ezen fut a könyvtári program is, a többi gépet külön munkaasztalnál pedagógusok és a diákok használják.

A kollégák és a diákok munkáját segíti még két lézernyomtató. A könyvtári munkát könnyíti még egy Canon típusú fénymásoló, egy HP scanner és két vonalkódeolvasó.

Az összes számítógép tagja az iskolai számítógépes hálózatnak, az internet elérhetőség mindenhol biztosított.

A könyvtári munkagépek egyikére van telepítve a „Szirén” könyvtári program, a másik munkagép egy munkaállomás, a hálózaton keresztül az adatok folyamatosan áramlanak, mindkét gépen egyszerre végezhető bármelyik könyvtári munkafolyamat.

A Szirén program által biztosított WebOpac modul használatával könyvtárunk on-line virtuális könyvtárként üzemel. Olvasóink online katalógusunkon kívül kölcsönzési adataikat is elérhetik.

Az iskola sajnos nem rendelkezik olyan számítógéppel, vagy szerverrel, amely megfelelő tárhelyet tudna biztosítani adattároláshoz vagy munkához.

A bevezetendő szolgáltatásunk megvalósításának lépései

A tudástérkép elkészítése és a menedzsment csapat megalakulása után a tudásmegosztó szolgáltatás kialakításához fel kell mérni, hogy a szervezet egyes tagjai milyen tudással rendelkeznek és mire van szükség.

Kérdőívünk az igények felől közelítette meg a tudást, mely a környezeti stratégia módszere. A tudásátadás-hoz optimális helyzeteket, kapcsolatokat teremt.

Az igényfelmérő kérdőív kitöltése után sok pedagógus kolléga jelezte, hogy szívesen átadja saját készítésű már meglévő munkaanyagát is. Ez a már meglévő tudásra épülő rendszerező stratégia.

A kollégák ismereteinek átadása személyes kapcsolatok, interakció révén is történik, ez a kapcsolati stratégia, szívesen osztják meg tapasztalataikat a könyvtárban.

A diákok is nagyon lelkesek, a diák önkormányzati gyűlés ötletbörzéjén jelezték, szívesen közrebocsájtják kis írásaikat, egyes tantárgyakhoz kidolgozott anyagaikat.

A megszerzett tudásanyagot szükséges beazonosítani és rendszerezni.

A kollégák, diákok anyagainak s az egyéb megosztásra szánt iskolai dokumentumoknak egy jó része várhatóan szöveges dokumentum, melyeket hasznos PDF formátumra átalakítani. A multimédia anyagokat, lehetséges nagy méretük miatt, érdemes kisebb méretűvé alakítani, a megtekintéshez, lejátszáshoz optimalizálni.

Mindegyik dokumentumot informatív címmel kell ellátni.

A megszerzett, rendszerezett tudás összeadódik, s a létrehozott tudásbázis segítségével megoszthatóvá válik, így az intézmény tagjai újabb információkra és tudásra tesznek szert. A pedagógusok, diákok, szülők az új tudást felhasználják tevékenységeikhez.

A tudásbázis rendszeres használata során szükség van a tudás értékelésére is, hogyan járult hozzá az értékteremtő folyamatokhoz, az intézmény működéséhez. A felesleges tudást ki kell szelektálni.

Az iskolai tudásbázis infrastrukturális háttere

Iskolánk kisméretű és teljesítményű szervere miatt, tudásbázisunk kialakításához legoptimálisabbnak egy felhőalapú szolgáltatás alkalmazása látszik.

A Google Drive egy olyan felhőalapú szolgáltatás, melynek használatával a különböző fájlainkat nem egy konkrét számítógéphez tartozó adathordozón tároljuk, hanem az interneten. Alap esetben 15 GB-os tárhelyet biztosít, de az ott létrehozott, Google Dokumentumok (.gdoc, .gslides, .sheet, .gdraw) formátumára konvertált fájlok nem foglalnak helyet a tárhelyből.

Nagy előnye, hogy ingyenes, s karbantartása nem az intézmény rendszergazdáját terheli.

A szolgáltatás egy online szerkesztő-csomag segítségével lehetővé teszi, hogy programok telepítése nélkül tudjunk szerkeszteni szövegeket, táblázatokat, prezentációkat, képeket.

A feltöltött vagy ott létrehozott állományainkat meg tudjuk osztani az interneten másokkal is.

Új állomány létrehozása esetén választhatunk, dokumentum, prezentáció, táblázat, űrlap, rajz típusok közül.

Egy navigációs sáv segítségével tudjuk a feltöltött vagy létrehozott dokumentumainkat kezelni, mappákat, almappákat létrehozni.

A drive fejlécben található Rendezés gombra kattintva rendezhetjük mappáinkat, számunkra a leglogikusabbnak a cím szerinti rendezés látszik. A mappákat megjeleníthetjük lista vagy rácsnézetben.

Számunkra nagyon fontos szolgáltatása a felületnek, hogy a tárolt anyagokat megoszthatjuk, s eldönthetjük, hogy a dokumentumokat kinek, milyen módon ajánljuk fel használatra.

A megosztási beállítás ablakban beállíthatjuk, hogy kik láthatják az adott tartalmakat, s a hozzáféréssel rendelkezőknek milyen szintű jogosultságaik lehetnek. Úgy gondoljuk, hogy szerkesztési jogosultsága, s a felületre való feltöltéshez új dokumentum létrehozásához egyelőre a könyvtárostannak lehet, s a rendszergazdának.

A Megosztási beállítások ablakban a Személyek hozzáadása mezőnél tudjuk az adott dokumentumot másokkal megosztani, a szövegdobozba írjuk be azokat az e-mail címeket akikkel szeretnénk a kiválasztott dokumentumokat megosztani, s dönthetünk abban, hogy csak megtekintés szinten férhetnek hozzá. A tanárok számára feltöltött dokumentumokat így fogjuk kezelni.

Lehetőség van teljesen nyilvános megosztásra is, ekkor a privát láthatóságot kell módosítanunk az adott mappánál. Ilyenkor a hozzá tartozó linket fogjuk kitenni az iskola honlapjára. Így ezeket a pedagógusok, diákok, és szülők is egyaránt megtekinthetik.

A Szirén Könyvtári rendszer katalógusai a dokumentumok másodlagos adatait, bibliográfiai leírásait tartalmazza.

Terveink közé tartozik, egyeztetve a program megalkotóival, hogy az egyes dokumentumok legfontosabb formai és tartalmi adatai mellett az adatbázisból el lehessen érni digitális tartalmakat is. Ezek képeket, hanganyagokat, filmeket, teljes szöveges tartalmakat stb. jelentenek. Amennyiben a teljes szöveges tartalom nem kép, hanem szöveges fájl formájában tárolódik, keresni is lehetne bennük.

A rendszer lényege, hogy az eddig felvitt dokumentum leírásokhoz nem kell hozzányúlni, csupán tárolni kell a digitális tartalmat. Ez rendkívüli rugalmasságot ad a rendszernek, mert az esetek legtöbbszörében a szöveges

tartalomtól időben és térben függetlenül történik a digitális tartalom feldolgozása, amit a kereső rendszer automatikusan összekapcsol.

A digitális tartalmakat a Szirén Integrált Rendszer központi szerverén is lehet tárolni, ezzel is kímélve a kis-méretű iskolai szervereket.

A Szirén Online virtuális könyvtár beépített algoritmusokkal a világ más szerverein is keres digitális tartalmakat, és találat esetén felajánlja azokat. A rendszer felépülése időbe telik, de használata során folyamatosan „tanulja” és megjegyzi a digitális tartalmak elérhetőségét.

A kereső rendszer az eddig szöveges tartalommal feldolgozott dokumentumokat automatikusan összerendeli a hozzá tartozó digitális tartalmakkal és ezzel egy hatékonyan használható digitális könyvtárat hoz létre.

Ezzel lehetővé válik arra is, hogy például a diákok és a tanárok, online katalógusunkban keresve, az adott találatnál elérhessék pl. a Magyar Elektronikus Könyvtárban tárolt szépirodalmi művek teljes szövegét. Természetesen más úton is el tudják érni azokat, de ezzel szeretnénk ösztönözni őket az iskolai online katalógus hatékony, gyakoribb használatára.

A szolgáltatás szerzői és személyiségjogi kérdései

Azok a pedagógusok és diákok, akik átadják saját szellemi terméküket, melyek bekerülnek a tudásbázisba, aláírnak egy nyilatkozatot, amelyben hozzájárulnak ahhoz, hogy azokat nyilvánosságra hozzuk, interneten közzé tegyük.

A pedagógusok, diákok, szülők műveinek szabad felhasználását, hozzáférését az oktatás, művelődés és tájékoztatás segítése indokolja. Ettől függetlenül alkotásuk létrehozásával megilleti őket a szerzői jog védelme. Műveikből, szó szerinti idézés csak hivatkozással történhet.

Iskolánkban a diákok könyvtárismereti, könyvtárhasználati oktatásánál nagy hangsúlyt fektetünk arra, hogy felhívjuk a figyelmet a szellemi tulajdon védelmére.

Minden bejövő osztály, még év elején szeptemberben, októberben részt vesz könyvtárismereti órákon, melynek egyik témája a „Szellemi munka technikája” elsajátítása. Ezeken az órákon megtanulják hogyan kell irodalomjegyzéket készíteni, mely fontos adatokat kell feltüntetni a különféle típusú dokumentumok esetében. Elsajátítják a szó szerinti idézés technikáját, a plágium fogalmát. Felhívjuk a figyelmüket arra is, hogy pl. az osztálytársak facebook-on megjelenő írásait, munkáit, házi dolgozatait is illik tiszteletben tartani, nem etikus szó szerint átemelni saját munkájukba.

A tudásbázisra vonatkozó szerzői és személyiségjogi dokumentációt feltétlenül el kell készíteni.

Bibliográfia

Google Drive használata

URL:http://source.smepro.eu/sites/default/files/smecourses/documents_public/googledrive_v1.pdf

Iványiné Nagy Kinga: Tudásmenedzsment az iskolai könyvtárban, 2014.01.24.

URL:https://prezi.com/g29r04qdw5uk/tudasmenedzsment/?utm_campaign=share&utm_medium=copy (Utolsó letöltés: 2015.07.20.)

Simon Krisztina: Az iskolai könyvtár mint a tudásmenedzsment központja In: Könyvtár-pedagógiai jó gyakorlatok tudástranszfere, Jó gyakorlatok iskolai könyvtári bázison, Bp., KTE,2015.07.02.

URL:http://www.ktep.hu/sites/default/files/jo_gyak_adatlap_isk_kv_tudasmenedzsment_Simon.pdf (Utolsó letöltés: 2015.07.22.)

Sziren Integrált Könyvtári Rendszer: Híreink, 2014.09.22.

URL: http://sziren.com/index_sziren.htm (Utolsó letöltés: 2015.08.03.)